

הישמרו מהמשמרים

הכפר ליפתא נחלץ מהתוכנית להקים במקומו שכונת מגורי יוקרה, עכשיו רק נותר להגן עליו מפני שוחרי האדריכלות והשימור

אסתר זנדברג 09.02.2012 12:00

בית המשפט המחוזי בירושלים עשה את הדבר הנכון כשביטל השבוע את התוכנית של מינהל מקרקעי ישראל להקים שכונת מגורי יוקרה באתר הכפר ליפתא במבואות ירושלים, שאיימה להכחיד את זכרון הכפר מ-1948.

ליפתא הוא הכפר הפלסטיני היחידי שנותר בשלמותו הציורית מאז מלחמת העצמאות ונהפך סמל לחורבן היישוב הפלסטיני בארץ. עכשיו לא נותר אלא להגן על ליפתא מפני שוחרי אדריכלות ושימור, שאמנם תרמו לא מעט להצלתו ולביטול התוכנית, אבל באופן פרדוקסלי הם גם עלולים לתרום להשכחת הזיכרון הפלסטיני דווקא בכפפות המשי של שימורו. והיינו הך אם ייפך לרובע תיירותי מפוברק ומצועצע כמו יפו העתיקה, או ישומר כ"כפר אמנים" רומנטי כמו עין הוד ועין כרם שהתמקמו ביישובים פלסטיניים ציוריים אחרי שתושביהם נטשו. לרגל ההחלטה ההיסטורית של בית המשפט מובאת בזאת פנטסיה על אופציה אחרת שהתפרסמה כאן לפני שנה, בסיבוב קודם של דיונים בגורלו של ליפתא, והיתה עשויה לתקן ולו באופן סמלי את העוול ההיסטורי.

כך בערך נכתב אז: בזכות תוכנית שקידם מינהל מקרקעי ישראל בשיתוף משפחות התושבים המקוריים חידש הכפר את פניו. הרחובות שוקקי חיים, התיירות והמסחר פורחים, המסגד העתיק שוקם ושוחזר. 55 המבנים ההיסטוריים בכפר שניצלו מהרס שופצו והוסבו לשימושים חדשים, בהם מוזיאון היסטורי שסטודנטים ותלמידי בית ספר יהודים וערבים מבקרים בו בשיעורי אזרחות ולומדים להכיר את הסיפור הפלסטיני של תולדות המקום. בתים חדשים הוקמו בכפר בערב רב של סגנונות אופייניים ליישובים ערביים בארץ ולא מעט מאופיו המסורתי האותנטי של הכפר המקורי אבד. מצד אחר, גם שוחרי שימור אדוקים לא יוכלו שלא להודות שהצדק ההיסטורי שנעשה שווה את המחיר. במחשבה שנייה, זוהי אותנטיות בזכות עצמה וחוט המקשר בין הזמן ההיסטורי לזמן הזה.

כל זה הוא כאמור פנטסיה, חלום רחוק שאין לו כל סיכוי להתממש במציאות הישראלית גם אחרי שבית המשפט ביטל את תוכנית הבנייה של מינהל מקרקעי ישראל בכפר. כמו תוכנית המינהל, גם תוכנית בנייה מעין זאת היא פוליטית וכמוה אולי גם חסרת היגיון תכנוני.

לזכותה יעמדו עם זאת המוסר והצדק, הסיכוי לעשות תיקון ולהפוך את ליפתא ממוזיאון אדריכלי שקפא בזמן - שזה מה שהוא יהיה אם ישתמר כפי שהוא, ומאנדרטה להרס וחורבן - תפקיד כפוי שהוא ממלא מזה עשרות בשנים, לסמל לעתיד משותף של שני העמים (ולמקום מגורים לצאצאי תושבי הכפר, שרבים מהם מתגוררים בשכונות ערביות סמוכות ועיניהם כלות).